

УДК 614.2(24):352

DOI <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2025.3.15660>

І. С. МИРОНЮК, Г. О. СЛАБКИЙ, В. Й. БІЛАК-ЛУК'ЯНЧУК, В. П. МАРКОВИЧ

УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ГІРСЬКОЇ ГЕОГРАФІЧНОЇ ЗОНИ МЕДИЧНОЮ ДОПОМОГОЮ

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

Мета: дослідити умови забезпечення населення територіальної громади гірської географічної зони медичною допомогою.

Матеріали і методи. *Матеріали:* паспорт та сайт Міжгірської селищної територіальної громади Закарпатської області. У дослідженні використано такі методи: бібліосемантичний, структурно-логічного аналізу.

Результати. Міжгірська селищна територіальна громада займає площу в 554,1 кв. км та складається з 22 населених пунктів, де проживають 26 123 особи. Первинна та долікарська медична допомога надається медичними працівниками Міжгірського центру первинної медико-санітарної допомоги, у складі якого функціонують вісім амбулаторій загальної практики – сімейної медицини та дев'ять фельдшерсько-акушерських пунктів. У п'яти (22,7%) населених пунктах, де проживають 1 216 осіб, відсутні заклади охорони здоров'я, у яких надається медична допомога відповідного рівня. Екстрена медична допомога населенню надається медичними працівниками Міжгірської станції екстреної медичної допомоги із двома пунктами постійного базування бригаад екстреної медичної допомоги. Спеціалізована медична допомога населенню громади надається в Міжгірській загальній лікарні. У більшості населених пунктах громади відсутні аптеки.

Висновки. Не всі жителі громади мають рівномірний доступ до закладів охорони здоров'я різних рівнів надання медичної допомоги. Необхідне прийняття цільової стратегічної програми забезпечення населення медичною допомогою.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: територіальна громада; гірська географічна зона; населення; медична допомога; забезпечення.

Вступ. Під час проведення реформи адміністративно-територіального устрою в Україні були сформовані територіальні громади, які стали первинною адміністративно-територіальною одиницею устрою країни [1; 2]. Створення територіальних громад потребувало визначення їхніх основних завдань та функцій. Завдання територіальних громад щодо забезпечення формування та збереження здоров'я населення було визначено на законодавчому рівні [3]. Також на законодавчому рівні визначено механізми фінансування діяльності територіальних громад [4]. Ураховуючи вище зазначене, було визначено стратегічні напрями діяльності територіальних громад зі збереження здоров'я населення як базового рівня формування здоров'я населення країни [5; 6].

Мета: дослідити умови забезпечення населення територіальної громади гірської географічної зони медичною допомогою.

Матеріали і методи. *Матеріали:* паспорт та сайт Міжгірської селищної територіальної громади Закарпатської області. *Методи:* бібліосемантичний, структурно-логічного аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення.

Розпорядженням КМУ від 12 червня 2020 р. № 712 «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Закарпатської області» [7] створено Міжгірську селищну територіальну громаду в складі селища Міжгір'я (адміністративний центр) та 21 села. Громада розміщена на площі 554,1 кв. км гірської географічної зони розташування. Міжгірська селищна територіальна громада є однією з найбільших за площею у Закарпатській області. При цьому 72% її території займають ліси та лісові господарства, а інші 28% – сучасні забудови, річки, газопроводи, лінії електропередач.

На початку дослідження було вивчено розподіл кількості населення за населеними пунктами громади та відстань від них до адміністративного центру громади. Отримані та узагальнені дані наведено в табл. 1.

У громаді проживає 26 123 жителі. Із них 63,4% – жителі сіл і 36,6% – жителі адміністративного центру – селища Міжгір'я. Жінки становлять 50,6%, чоловіки – 49,4%. При цьому населення

Таблиця 1

Розподіл населення за населеними пунктами та відстань від населених пунктів до адміністративного центру громади

Населений пункт	Кількість населення, осіб	Відстань до адміністративного центру, км
Адміністративний центр – селище Міжгір'я	9549	-
Села		
Верхній Бистрий	1249	16
Вучкове	745	35
Голятин	1300	17
Діл	183	15
Завийка	187	21
Запереділля	1043	7
Лісковень	571	22
Лозянський	1592	8
Лопушне	650	25
Майдан	1717	10
Новоселиця	1054	30
Присліп	851	52
Підчумаль	156	18
Репинне	1144	10
Рекіти	318	10
Сойми	1068	5
Сопки	295	20
Стригальня	507	10
Сухий	395	20
Тітківці	205	16
Торунь	1344	24
Разом	26123	-

працездатного віку становить 59,3% від загальної кількості.

Кількість населених пунктів, у яких проживає менше 300 осіб, становить 5 (22,7%). Найменша кількість жителів проживає у с. Підчумаль – 156 осіб.

Відстань від населених пунктів до адміністративного центру селища Міжгір'я коливається від 7 до 52 км. Відстань від селища Міжгір'я до адміністративного центру району – м. Хуст становить 61 км, а до обласного центру – м. Ужгород – 146 км.

Між населеними пунктами громади є ділянки дороги як із ґрунтовим, так і з асфальтним покриттям. Їхній стан є задовільним, але місцями потребує ремонту. В осінньо-весняний період гірські дороги з ґрунтовим покриттям є умовно прохідними. Необхідно зазначити, що більшість населених пунктів громади не охоплено громадським чи приватним регулярним транспортним сполученням.

Далі вивчалось питання забезпечення населення громади в розрізі населених пунктів закладами охорони здоров'я, де надається долікарська медична допомога та первинна медико-санітарна допомога. Отримані в ході дослідження дані наведено в табл. 2.

У ході дослідження встановлено, що долікарську та первинну медичну допомогу населенню громади надають медичні працівники Міжгірського центру первинної медико-санітарної допомоги (ЦПМСД), який створено 01.02.2013. У ході реформування системи охорони здоров'я в Україні Рішенням Міжгірської районної ради від 08.05.2018 № 263 Міжгірський ЦПМСД реорганізований у комунальне неприбуткове підприємство (КНП) «Міжгірський ЦПМСД». Для забезпечення медичного обслуговування населення району за програмою медичних гарантій Центром первинної медико-санітарної допомоги 05 червня 2018 р. укладено договір із Національною службою здоров'я України.

Проведений аналіз указує на те, що долікарська медична допомога надається населенню медичними працівниками фельдшерсько-акушерських пунктів (ФАП). На території громади функціонує дев'ять ФАПів. У селех, які мають у своєму складі ФАП, проживає населення в загальній кількості 6 164 особи.

У восьми (36,4%) населених пунктах функціонують амбулаторії загальної практики – сімейної медицини.

При цьому необхідно відзначити, що в п'яти (22,7%) населених пунктах, де проживає

Таблиця 2

Забезпечення населених пунктів громади закладами охорони здоров'я долікарської та первинної медико-санітарної допомоги

Населений пункт	Заклади охорони здоров'я первинної медико-санітарної допомоги	Заклади охорони здоров'я долікарської допомоги
Адміністративний центр – селище Міжгір'я	Центр ПМСД АЗПСМ смт. Міжгір'я	–
Села		
Верхній Бистрий	–	ФАП ПЗ В.Бистрий
Вучкове	–	ФАП ПЗ Вучкове
Голятин	АЗПСМ с. Голятин	–
Діл	Відсутні	
Завийка	Відсутні	
Запереділля	АЗПСМ с. Запереділля	–
Лісковень		ФАП ПЗ Лісковець
Лозянський	АЗПСМ с. Лозянське	
Лопушне	–	ФАП ПЗ Лопушне
Майдан	АЗПСМ с. Майдан	–
Новоселиця	АЗПСМ с. Новоселиця	–
Присліп	АЗПСМ с. Пилипець	ФАП ПЗ Присліп
Підчумаль	Відсутні	
Репинне	АЗПСМ с. Репинне	–
Рекіти	–	ФАП ПЗ Рекіти
Сойми	–	ФАП ПЗ Сойми
Сопки	Відсутні	
Стригальні		ФАП ПЗ с. Стригальні
Сухий	Відсутні	
Тітківці	–	ФАП ПЗ Тітківці
Торунь	АЗПСМ с. Торун	–

1 216 людей, відсутні заклади охорони здоров'я, у яких надається первинна медико-санітарна та долікарська медична допомога.

Екстрену медичну допомогу населенню громади надають медичні працівники Міжгірської станції екстреної медичної допомоги, яка у своєму складі на території громади має два пункти постійного базування бригад екстреної медичної допомоги: села Новоселиця та Торунь як структурного підрозділу КНП «Закарпатський центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф».

Спеціалізована медична допомога. Під час формування спроможної мережі закладів охорони здоров'я спеціалізованої медичної допомоги Закарпатського госпітального округу Розпорядженням голови Закарпатської обласної військової адміністрації від 07.09.2023 № 795 Комунальне некомерційне підприємство «Лікувально-профілактична установа «Міжгірська районна лікарня» реорганізовано в загальну лікарню. Найближчий кластерний заклад охорони здоров'я розташований у м. Хуст. При цьому необхідно зазначити, що в адміністративному центрі району – м. Хуст різні види спеціалізованої медичної допомоги надаються також у приватних закладах охорони здоров'я.

Забезпечення лікарськими засобами. На території селища Міжгір'я функціонує п'ять аптек.

Більшість населених пунктів громади на своїй території не має аптечних закладів, що ускладнює забезпечення населення громади лікарськими засобами та виробами медичного призначення.

Для забезпечення на території громади заходів громадського здоров'я в районі функціонує Хустська філія Державної установи «Закарпатський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України». Працівники філії забезпечують проведення протиепідемічних та профілактичних заходів і проводять роботу з формування у населення відповідального ставлення до особистого здоров'я.

Окрім того, на території громади функціонує Міжгірський медичний фаховий коледж, де здійснюється підготовка спеціалістів за напрямками «медсестринство», «фармація», «соціальна робота».

Висновки

1. Міжгірська селищна територіальна громада, у 22 населених пунктах якої проживають 26 123 особи, є однією з найбільших за площею (554,1 кв. км) громадою гірської географічної зони розташування, 72% якої займають ліси.

2. Первинна медико-санітарна та долікарська медична допомога надається медичними працівниками Міжгірського центру первинної

медико-санітарної допомоги, у складі якого функціонує вісім амбулаторій загальної практики – сімейної медицини та дев'ять фельдшерсько-акушерських пунктів. При цьому у п'яти (22,7%) населених пунктах, де проживають 1 216 осіб, відсутні заклади охорони здоров'я, у яких надається медична допомога відповідного рівня.

3. Екстрена медична допомога населенню надається медичними працівниками Міжгірської станції екстреної медичної допомоги з двома пунктами постійного базування бригад екстреної медичної допомоги.

4. Спеціалізована медична допомога населенню громади надається в Міжгірській загальній лікарні. Найближчий кластерний заклад охорони

здоров'я розташований у м. Хуст на відстані 61 км від селища Міжгір'я.

5. Відзначається незадовільний стан забезпечення населення громади лікарськими засобами та виробами медичного призначення через відсутність аптек у більшості населених пунктах громади.

6. Протиепідемічні та профілактичні заходи на території громади забезпечуються спеціалістами Хустської філії Державної установи «Закарпатський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України».

Перспективи подальших досліджень пов'язані з подальшим вивченням та аналізом оцінки населенням громади доступності та якості медичної допомоги.

Список літератури

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України № 157-VIII від 05.02.2015. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (дата звернення: 17.07.2025).
2. Про внесення змін до Методики формування спроможних територіальних громад : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.09.2016 № 601. *Урядовий портал*. <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249308591> (дата звернення: 17.07.2025).
3. Про систему громадського здоров'я : Закон України № 2573-IX від 06.09.2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text> (дата звернення: 17.07.2025).
4. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату : Закон України від 20.12.2016 № 1793-VIII. *Офіційний портал Верховної Ради України*. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1793-19>. (дата звернення: 17.07.2025).
5. Миронюк ІС, Слабкий ГО, Шафранський ВВ, Брич ВВ, Білак-Лук'янчук ВЙ. Територіальні громади як базовий рівень забезпечення зміцнення та збереження здоров'я населення. *Україна. Здоров'я нації*. 2021; 4(66): 57–61
6. Миронюк ІС, Слабкий ГО, Білак-Лук'янчук ВЙ, Маркович ВП. Стратегічні напрями діяльності територіальних громад гірської географічної зони по забезпеченню збереження та зміцнення здоров'я населення. *Україна. Здоров'я нації*. 2025; 2(80): 46–51.
7. Про затвердження Перспективного плану формування територій громад Закарпатської області : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 572-р від 13.05.2020. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/572-2020-%D1%80#Text>. (дата звернення: 17.07.2025).

References

1. Pro dobrovolne obiednannia terytorialnykh hromad: Zakon Ukrainy vid 5 liutoho 2015 roku No 157-VIII. (2015). [On the voluntary unification of territorial communities. Law of Ukraine No. 157-VIII]. [zakon.rada.gov.ua](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>. [in Ukrainian].
2. Pro vnesennia zmin do Metodyky formuvannia spromozhnykh terytorialnykh hromad: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainyvid 8 veresnia 2016 r. No 601 (2016). [On Amendments to the Methodology for the Formation of Capable Territorial Communities: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 8, 2016 No. 601]. *Uriadovyi portal*. www.kmu.gov.ua. Retrieved from: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249308591>.Text. [in Ukrainian].
3. Pro systemu hromadskoho zdorovia: Zakon Ukrainy vid 6 veresnia 2022 roku No 2573-IX. (2022). [On the Public Health System, Law of Ukraine No. 2573-IX [Internet], 6 Sept. 2022]. [zakon.rada.gov.ua](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text> [in Ukrainian].
4. Pro vnesennia zmin do Biudzhethnoho kodeksu Ukrainy shchodo zarakhuvannia rentnoi platy za korystuvannia nadramy dlia vydobuvannia nafty, pryrodnoho hazu ta hazovoho kondensatu. (2016). [On Amendments to the Budget Code of Ukraine Regarding the Crediting of Rent for the Use of Subsoil for the Production of Oil, Natural Gas and Gas Condensate]: Zakon Ukrainy vid 20 hrudnia 2016 roku No 1793-VIII. *Ofitsiyni portal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1793-19). Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1793-19>. [in Ukrainian].
5. Myroniuk, I.S., Slabkyi, H.O., Shafranskiy, V.V., Brych, V.V., & Bilak-Lukianchuk, V.I. (2021). Terytorialni hromady yak bazovyi riven zabezpechennia zmitsnennia ta zberezhenia zdorovia naselennia [Territorial communities as a basic level of ensuring the strengthening and preservation of population health]. *Ukraina. Zdorovia natsii – Ukraine. Health of the Nation*, 4 (66), 57–62 [in Ukrainian].
6. Myroniuk, I.S., Slabkyi, H.O., Bilak-Lukianchuk, V.I., & Markovych, V.R. (2025). Stratehichni napriamy diialnosti terytorialnykh hromad hirs'koi heohrafichnoi zony po zabezpechenniu zberezhenia ta zmitsnennia zdorovia naselennia. [Strategic directions of activities of territorial communities of the mountainous geographical zone to ensure the preservation and strengthening of public health]. *Ukraina. Zdorovia natsii – Ukraine. Health of the Nation*, 2(80), 46–51 [in Ukrainian].

7. Kabinet Ministriv Ukrainy. Pro vyznachennia administratyvnykh tsentriv ta zatverdzhennia terytorii terytorial'nykh hromad Zakarpats'koi oblasti: Rozporiadzhennia KМУ vid 12 chervnia 2020 r. № 712-r. (2020). [On determining administrative centers and approving the territories of territorial communities of Zakarpattia region: CMU Order of June 12, 2020 No. 712-r]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/712-2020-%D1%80#Text>) [in Ukrainian].

CONDITIONS FOR PROVIDING THE POPULATION OF THE TERRITORIAL COMMUNITY OF THE MOUNTAINOUS GEOGRAPHICAL ZONE WITH MEDICAL CARE

I. S. Myronyuk, H. O. Slabkiy, V. Y. Bilak-Lukianchuk, V. P. Markovych
State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

Purpose: to study the conditions for providing the population of the territorial community of the mountainous geographical zone with medical care.

Materials and Methods. *Materials:* passport and website of the Mizhhirya territorial community of the Transcarpathian region. *Methods:* bibliosemantic, of structural-and-logical analysis.

Results. The Mizhhirya territorial community occupies an area of 554.1 sq. km, includes 22 settlements with 26,123 residents. Primary and pre-medical care is provided by medical personnel of the Mizhhirya Center for Primary Health Care, which includes 8 outpatient clinics of general practice-family medicine and 9 paramedic and obstetric centers. In 5 (22.7%) settlements with 1216 residents, there are no health care institutions in which medical care of the appropriate level is provided. Emergency medical care to the population is provided by medical personnel of the Mizhhirya Emergency Medical Care Station with 2 points of permanent basing of emergency medical teams. Specialized medical care for the population of the community is provided at the Mizhhirya General Hospital. There are no pharmacies in most settlements of the community.

Conclusions. Not all residents of the community have equal access to health care facilities of different levels of medical care. It is necessary to adopt a targeted strategic program for providing the population with medical care.

KEY WORDS: territorial community; mountainous geographical zone; population; medical care; provision.

Рукопис надійшов до редакції 23.07.2025

Рукопис прийнято до публікації 10.08.2025

Рукопис опубліковано 20.10.2025

Відомості про авторів:

Миронюк Іван Святославович – доктор медичних наук, професор, проректор із наукової роботи ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4203-4447>.

Слабкий Геннадій Олексійович – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри громадського здоров'я ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; ORCID <https://orcid.org/0000-0003-2308-7869>.

Білак-Лук'янчук Вікторія Йосипівна – кандидатка медичних наук, доцентка, доцентка кафедри наук про здоров'я ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; ORCID <https://orcid.org/0000-0003-3020-316X>.

Маркович Володимир Петрович – кандидат медичних наук, доцент кафедри громадського здоров'я ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; ORCID <https://orcid.org/0000-0001-6659-9923>.

Електронна адреса для листування: g.slabkiy@ukr.net